

68. Arapça öğretiminin kavramsal çerçevesi¹

Yusuf CEYLAN²

APA: Ceylan, Y. (2023). Arapça öğretiminin kavramsal çerçevesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 1184-1189. DOI: 10.29000/rumelide.1346618.

Öz

Eğitim bilimciler eğitim, öğretim ile ilgili kavram ve terminoloji belirsizliği- karmaşası konusunu bir problem alanı olarak görmektedirler. Sadece günlük dilde değil aynı zamanda bilimsel literatürde dahi kavram kargaşası yaşandığına dikkat çekmektedirler ve eğitimle ilgili temel kavramların anlamının açık seçik bir biçimde ortaya konulmasının öncelikle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Çünkü kavramlar, iletişimin temeli olduğu gibi bilimsel anlamda düşünme ve bilgi üretmenin temel taşlarıdır. Aynı zamanda kavramlar, eğitimcilerin eğitim ve öğretime dair bakış açıları ile uygulama süreçlerine doğrudan yön veren bir işleve sahiptirler. Bu bakımdan, Arapça öğretiminde de eğitimle ilgili temel kavramların anlamlandırılma ve tanımlanma biçimlerinin incelenmesi, kavramsal çerçeve ile uygulama süreçlerinin ilişkisinin ortaya çıkarılması bakımından değerlidir. Bu çalışmada, Arapça öğretiminde kullanılan eğitimle ilgili temel kavramların ele alınış biçimi ve analiz edilme yaklaşımları değerlendirilecektir. Özellikle de İlahiyat Fakülteleri ile ilgili Arapça öğretimi üzerine yazılan makaleler kapsamında bir değerlendirme yapılacaktır. Son yıllarda İlahiyat Fakültelerinde de yapılan Arapça öğretime dair makaleler içerik analizi yöntemiyle irdelenecektir. Bu bağlamda eğitim, öğretim ve öğrenme gibi kavramların analiz edilme yaklaşımları ve öğretim süreçleriyle kurulan bağlantı değerlendirilecektir. Ayrıca Arapça öğretiminde yapılan kavramsal tartışmalarda güncel eğitim felsefesi literatürünün ne kadar kullanıldığı sorusuna da cevap aranacaktır.

Anahtar kelimeler: Eğitim, öğretim, eğitim felsefesi, Arapça öğretimi

Conceptual framework of Arabic teaching

Abstract

Educational scientists see the concept and terminology ambiguity-confusion related to education and instruction as a problem area. They point out that there is a confusion of concepts not only in everyday language but also in the scientific literature, and they emphasize that the clear meaning of the basic concepts related to education should be dealt with first. Because concepts are the cornerstones of scientific thinking and knowledge production, as well as the basis of communication. At the same time, concepts have a function that directly guides educators' perspectives on education and instruction and on practising processes. In this respect, examining the ways in which the basic concepts related to education are interpreted and defined in Arabic teaching are valuable in terms of revealing the relationship between the conceptual framework and the application processes. In this study, the way of handling and analyzing the basic concepts related to education used in Arabic teaching will be evaluated. In particular, an evaluation will be made within the scope of the articles

¹ Bu çalışma 21-23 Ekim 2022 tarihlerinde Gazi Üniversitesi'nde I.Uluslararası Dil ve Uygulamalı Dilbilim Çalışmaları Konferansı'nda sözlü olarak sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi ABD (İzmir, Türkiye), yusuf.ceylan@deu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1082-4260 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 17.07.2023-kabul tarihi: 20.08.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1346618]

written on Arabic teaching related to the Faculties of Theology. The articles on Arabic teaching, which have been made in the Faculties of Theology in recent years, will also be examined with the method of content analysis. In this context, the approaches to the analysis of concepts such as education, teaching and learning and the connection established within the teaching processes will be evaluated. In addition, an answer will be sought to the question of how much the current philosophy of education literature is used in the conceptual discussions in Arabic teaching.

Keywords: Teaching, philosophy of education, Arabic teaching

Giriş

Eğitim de dâhil olduğu sosyal bilimlerde, kavram ve terimlerin anlamları konusunda bir uzlaşımın oluşması zor olsa da her bilim dah kendi kavram ve terminolojisini oluşturma görevini üstlenmek durumundadır. Bu bakımdan eğitim bilimlerinin başlıca ilgi alanlarından birini, eğitimle ilgili temel kavramların anlamlarını açık bir biçimde tanımlamak ve terimler arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ortaya koymak oluşturmaktadır. Kavramsal analiz sürecinde özellikle eğitim felsefesi, eğitim bilimlerine önemli bir katkı sunmaktadır. Çünkü kavram çözümleme doğası gereği büyük oranda felsefi bir etkinlik olarak kabul edilmektedir. Eğitim bilimleri alanında kullanılan temel kavramların eğitim felsefesinin yaklaşımıyla ele alınarak analiz edilmesi, eğitim bilimlerinde kavramsal çerçevenin bütüncül ve tutarlı bir şekilde oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Günümüzde eğitim bilimciler, eğitimle ilgili temel kavramlarının kullanımında, anlamlandırılmasında ve terimler arasındaki sınırların belirlenmesinde bazı sorunların olduğunu tespit etmişlerdir. Eğitim ile öğretim örneğinde olduğu gibi aynı terimlere farklı anlamlar yüklendiğine, farklı kavramların aynı anlama gelecek şekilde ve hatta birbirlerinin yerine kullanıldığına dikkat çekmektedirler (Duman, 2003, s.17-18; Köse, 2020, s. 9; Yılmaz, 2021, s. 2701-2703). Bu durum eğitim alanında bir kavram kargaşasına sebep olduğu gibi bilimsel çerçevede düşünme ve fikir üretme süreçlerini de olumsuz anlamda etkilemektedir. Hatta bazı eğitim felsefecilerine göre farklı eğitim alanındaki uygulamalarda görülen bazı sorunların da temelinde eğitim felsefesinin yeterince işe koşulamaması ve buna bağlı kavramsal analiz eksikliği yer almaktadır (Turgut, 1991, s. 9; Büyükdüveni, 2001, s. V-X).

Farklı öğretim alanlarında yapılan kavramsal çözümlemede eğitim felsefesinin yeterince işlevsel hale getirilememesinin eğitimle ilgili kavramların yüzeysel bir biçimde, aşırı genellemelere dayalı şekilde tanımlanmasına ve anlamlandırılmasına neden olduğu söylenebilir. Bu hususta Arapça öğretiminin de içerisinde bulunduğu İlahiyat alanında yapılan tartışmaları örnek göstermek mümkündür. Ülkemizde din öğretimi alanında metodolojik ve kavramsal çerçevede yapılan tartışmaların önemli bir kısmının din eğitimi ile din öğretimi üzerinde odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda taraflar görüşlerini büyük oranda eğitim ile öğretim kavramlarına verdikleri anlamlara dayandırmaktadırlar. Ancak söz konusu araştırmalarda kavramsal analiz süreçleri açısından bazı eksiklikler de dikkat çekmektedir. Birincisi, kavramsal tartışmalarda eğitim ile öğretim terimleri birbirlerine karşıt bir şekilde konumlandırıldığı; ikincisi ise kavramların çözümleme sürecinde eğitim ile öğretim arasındaki karşıtlığın bilgi temelini yeterli derece gerekçelendirilmediği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte öne çıkan diğeri bir husus kavramsal tartışmaların öğretim uygulamalarına yansımadır. Diğeri bir ifadeyle eğitim ile ilgili kavramlar ve bunların anlamları üzerinden belirli bir öğretim tasarımı öngörülmektedir. Ancak eğitim ve öğretimin doğası ile öğretim süreçlerine yön veren temel kriterler ilgi alanı dışında kalmaktadır (Ceylan, 2021, s.25).

Bu makalede Arapça öğretiminin kavramsal çerçevesi, eğitim felsefesi perspektifinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Özellikle de öğretim kavramı çerçevesinde Arapça öğretimine yön verebilecek olan başlıca kriterler ele alınacaktır.

1. Eğitim felsefesi literatüründe kavramsal analiz yöntemi ve Arapça öğretiminin kriterleri

Eğitimle ilgili kavram ve terimlerin çözümlenmesinde analitik eğitim felsefesinin katkısı diğer geleneklere göre daha belirgindir. Çünkü analitik eğitim felsefecilerine göre eğitim felsefesinin temel görevlerinin başında, eğitime dair temel kavramların çözümlenmesi gelmektedir. Bu bakımdan söz konusu geleneğe mensup eğitimciler, eserlerinde eğitimle ilgili temel kavramların analizine daha fazla odaklanmışlardır. Kavramları analiz ederken de özellikle kavramlar arasındaki bağlantılara önem vermişler ve eğitim, öğretim ve öğrenme kavramları birbirleri ile etkileşimleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Analitik eğitim felsefecilerine göre eğitim, diğer kavramları kuşatan, kapsayan bir şemsiye kavramdır. Eğitimin kendisi öğretimle ilgili süreçleri karşılayan diğer kavramlarla bir tutulamaz. Örnek vermek gerekirse öğretim(teaching) ve yetiştirme(training) kavramları eğitimin kapsamındadır ancak onların hiçbiri eğitimin bizatihi kendisi olarak değerlendirilemez (Hirst and Peters, 1970, s. 76). Diğer bir ifadeyle eğitim, öğretimle ilgili bir sürece karşılık gelmediği gibi öğretimle ilgili süreç ve etkinliklerin kriterlerini belirleyen bir işleve sahiptir. Ayrıca eğitimin doğasından hareketle belirlenen temel kriterler hangi öğretim alanı olursa olsun yapılan etkinliklerin ve uygulamaların eğitimin doğasına uygun olup olmadığı ile ilgili bir çerçeveyi de belirler.

Eğitim felsefecileri eğitim kavramlarının analizlerinde aile benzerliği metaforunu kullanırlar. Buna göre eğitim, öğretim ve öğrenme arasındaki mantıksal ilişki ortaya koyulmuş olur. Eğitim kavramı ile öğrenme arasındaki ilişki, mantıksal anlamda bir zorunluluğa dayanır. Öğrenme olmadan eğitim gerçekleşmez. Ancak hemen şunu ifade etmek gerekir ki her öğrenme eğitsel anlamda aynı önem ve kıymeti taşımaz. Normatif karakteri dolayısıyla eğitimin konusu olan öğrenmelerin öğrencinin gelişimi açısından değer taşıması gerekir. Öğrenme ile öğretim arasındaki ilişkide eğitim-öğrenme bağlantısının aksine mantıksal bir zorunluluk yoktur. Öğretim süreci olmadan da öğrenme gerçekleşebilir. Ancak öğretmenin öğretim kavramının oluşum sürecinin temelinde öğrenme kavramı yer alır. Diğer bir deyişle öğretim kavramının merkezinde öğrenme yer aldığı için öğrenme konusunda belirli bir kavrayışa sahip olmayan öğretmenin sağlıklı ve geçerli bir öğretim tasavvuru ve buna dayalı bir öğretim formu oluşturması mümkün görünmemektedir (Hirst, 1974, s. 81; Hirst and Peters, 1970, s. 76). İşte bu nedenle eğitim felsefecilerine göre öğretimin ilk kriteri öğrenme hedefidir. Öğretim süreçleri karmaşık bir yapı arz etmekle birlikte onun merkezinde öğrenme yer alır. Bu bağlamda hangi alanın öğretimi düşünülürse düşünülün, bütün öğretim süreçlerinin odağında öğrenme yer almak durumundadır. Öğrenme ortamının oluşturulması ve etkinliklerin tasarlanmasına kadar öğretimin tüm bileşenlerinin öğrenen merkezli olması gerekir.

Arapça öğretimiyle ilgili literatür –özellikle de ilahiyat fakültelerindeki Arapça öğretimiyle alakalı olanlar- dikkate alındığında öğretim kavramının eğitim ile öğrenme arasındaki ilişkinin derinliği analizinin yeterince değerlendirildiğini söylemek zordur. Kullanılan başlıca kavramlar, eğitim, öğretim ve öğrenimdir. Benzer bir biçimde Arapça eğitimi, Arapça öğretimi ve Arapça öğrenimi gibi terkipler de kullanılmaktadır (Dündar, 2020, s. 87-90; Çoban, 2022, s. 343). Sadece eğitim bilimleri literatüründe yer alan genel olarak kullanılan kavramsal çözümlenmelerle yetinilmektedir. Öğrenme ile öğretim

kavramları ile eğitimin kapsamı içerisinde ele alınmaktadır. Ancak her bir kavram tek başına değerlendirilmekte ve birbirleriyle ilişkileri yeterince incelenmemektedir. Ayrıca öğrenim kavramı da daha çok dil edinimi çerçevesinde anlamlandırılmaktadır.

Arapça öğretimine dair makaleler incelendiğinde öğrenme kavramı detaylı biçimde açıklanmaya çalışılmaktadır. Özellikle öğrenmeyi etkileyen faktörlerin Arapça öğretimi çerçevesinde kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi yapılmaktadır (Çoştı, 2016, s. 34-45). Ancak öğretimin merkezine öğrenmenin yerleştirilmesi hususunda vurgunun yeterince yapıldığını söylemek mümkün değildir. Bu durum öğrenme ortamında yer yer içeriğin ve öğretme merkezli bir anlayışın ön plana çıkmasına neden olabilmektedir. Nitekim Arapça öğretiminin temel sorunları arasında kural merkezli bir yaklaşım, daha çok ezbere dayalı etkinlikler sayılmakta ve bu yüzden de anlamlı öğrenmeler gerçekleştirilemediği ifade edilmektedir. Öğrenmenin anlamlı hale gelebilmesi öğrenenin deneyimleriyle içeriğin uyumu kadar dil kurallarının öncelikle anlamlı hale getirilerek sunulmasına bağlıdır. Bu şekilde öğrenenler kuralların anlamı üzerinden dilin mantığını kavramış olacaklardır. Bunun için de kuralların özellikle dilbilgisi kurallarının Arapçanın mantığı içerisinde nasıl şekillendiğinin öğrenenlere açık biçimde kavratılması gerekir. Bu ise daha çok öğrenme merkezli kavramsal bir anlayışa dayanmakla mümkündür. Ne var ki Arapça öğretiminde içerik ve öğretmen merkezli bir anlayış, söz konusu öğrenme anlayışının oluşmasında engel oluşturmaktadır (Aydın, 2020, s.51-52). Dolayısıyla Arapça öğretiminde kavramsal düzeyde öğretimden öğrenmeye doğru bir dönüşümün zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Eğitim felsefecileri, öğretimle ilk kriteri, “öğrenme hedefi” şeklinde belirlemişlerdir. Buna göre öğretmenin öğretim ortamında en temel gayesi öğrenmeyi gerçekleştirmektir (Noddings, 2016, s. 45). Eğitim felsefecileri öğretim kavramını sadece görev temelli değil başarı kapsamında da değerlendirilmektedir. Öğretim kavramındaki başarı, dikkate alındığı bir şeyi öğretmek demek o şeyin öğrenilmesi demektir (Hamm, 1989, s. 91). Yani öğretim sürecinin sonucunda ürün olarak öğrenmenin ortaya çıkması beklenir. Bu bakımdan Arapça öğretiminde sadece dilin edinimi süreçlerini aşan bilişsel becerileri de kapsayan bir bakış açısının dâhil edilmesi gerekir. Günümüz eğitim anlayışında öğretilen konu ne olursa olsun öğrenenlerin bilişsel gelişiminin de desteklenmesini kapsar. Bilişsel gelişimin etkin yolu ise anlamlı öğrenme etkinliklerine dayanmaktadır.

Öğretim kavramıyla ilgili ikinci ölçüt “makullük” kriteridir. Bu kriter, öğretmenin öğrenme hedefleri ile öğretim yöntemleri arasındaki uygunluğa dikkat etmesini zorunlu kılar (Noddings, 2016, s.45). Öğretmen, kullandığı yöntemleri hedeflerin gerçekleşmesi bağlamında değerlendirerek öğrenmenin oluşumunda yeterli katkı sağlamayan yöntemleri değiştirmelidir. Bu değerlendirme öğretim süreci içerisinde olabileceği gibi ampirik verileri de dikkate almayı gerekli kılar. Dolayısıyla uyguladığı yöntemlerin öğrenme hedefleriyle uygunluğunu dikkate almayan öğretmenin öğretimin doğasına uygun davrandığı söylemek yanlıştır. Hatta Arapça öğretiminde hedefleri ve öğrenme çıktılarını dikkate almadan aynı yöntemde ısrar edilmesi, öğretimin doğasına karşıt bir tutumun benimsenmesi anlamına gelmektedir.

Arapça öğretim yöntemleri konusunda da oldukça zengin bir literatürün oluştuğu görülmektedir.* “Yabancı dil eğitiminde seçilecek olan yöntem, dilin öğrenimi açısından önem taşımaktadır. Çünkü yöntem, dil öğrenme sürecini öğretmen ve öğrenci kadar etkileyen önemli bir role sahiptir” (Yılmaz ve Ceylan, 2022, s. 409). Özellikle son yıllarda Ortadoğu’da yaşanan hareketlilik (Yılmaz, 2021, s. 2709)

* Arapça öğretim yöntemleri konusunda geniş bilgi için bkz. Senem Soyer, Yabancı Dil Öğretimi ve Yaratıcı Drama, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2015, ss. 2466-2472; Senem Soyer, Yabancı Dil Öğretim Yöntemi Olarak Yaratıcı Drama ve Etkileri, *International Journal Of Contemporary Educational Studies*, 2016, 2(1), ss.157-163.

beraberinde ülkemizde Arapça öğretimi konusunda da etkili olmuş ve Arapça öğretimi konusunda birçok çalışmanın yapılmasına zemin hazırlamıştır. Arapça öğretimine yönelik çalışmalara bakıldığında, Arapça öğretiminde geleneksel ve modern yöntemlerle ilgili kapsamlı değerlendirmeler dikkat çekmekte ve öğrenen merkezli yöntemlere yönelik eğilimin ağırlık verildiği görülmektedir. Ancak yöntemlerle öğrenme çıktıları arasındaki ilişkinin yeterince ele alınmadığını söylemek mümkündür.

Öğretimle ilgili diğer bir ölçüt “davranış” kriteridir. Öğrencilerde tutum ve davranışın çerçevesini belirleyen davranış kriteri, öğretmenin iletişiminin sınırlarını oluşturur (Noddings, 2016, s. 45). Buna göre öğretmen öğrencilerin bireyselliğine, özerkliğine saygı duyarak ve benliğini ve kişiliğini sağlıklı bir şekilde geliştirecek bir öğretim anlayışına sahip olmak durumundadır. Davranış kriteri, Arapça öğretmenlerine bazı sorumluluklar yüklemektedir. Arapça öğretmenlerinin davranış ölçütüne göre hareket etmesi demek, öğrenenlerin kişilik ve benlik gelişimine zarar verecek bir iletişim dilini kullanmaması anlamına gelir.

Davranış kriterinin etkin olduğu öğretim anlayışında Arapça öğretmenin çocukları tahkir ve tehdit etme, küçük düşürme gibi davranış biçimlerinin yeri yoktur. Böyle bir öğrenme ortamında öğrenenler öğretmenin olumsuz davranışlarından dolayı Arapçaya karşı olumsuz tutum geliştirebilirler. Nitekim Arapça öğretiliyle ilgili öğrenci tutumlarıyla ilgili araştırmalarda öğrenenlerin sınıf seviyesinin yükseldikçe öğrenme merak ve isteklerinin azalmasına bağlı olumsuz tutum geliştirdikleri ortaya konmaktadır. Bu durum aynı şekilde öğretmenlerin tutum ve davranışlarıyla da ilişkili bir biçimde değerlendirilebilir (Özcan ve Yapıcı, 2016; Çoban, 2022, s. 351).

Sonuç

Son yıllarda Arapça öğretimi ile yazılan makaleler incelendiğinde, eğitimle ilgili temel kavram ve terimlerin doğrudan bir sorun alanı olarak ele alındığını söylemek zordur. Bir başka ifadeyle, Arapça öğretimine yön veren eğitimle ilgili temel kavramların anlamlarının açık ve net biçimde analizinin ve aralarındaki bağlantının, öğretim süreçlerinin tasarlanmasına etkilerinin ve daha da önemlisi öğretmenin uygulamayla ilgili bakış açısına yansımalarının değerlendirme dışı kaldığı görülmektedir. Benzer şekilde, özellikle yükseköğretimdeki Arapça öğretiminde temel problem alanları arasında yöntem, öğrenci tutumu ve motivasyonu öne çıkmaktadır. Her ne kadar öğrenme kavramının kendisi eğitim ve öğretimle ilişkili bir şekilde felsefi yaklaşımla analiz edilmese de öğrenmeyi etkileyen faktörlerin kapsamlı bir biçimde ele alındığı da dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu bakımdan eğitim felsefesi literatüründen çok öğrenme psikolojisinin daha işlevsel olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Eğitim felsefecileri öğretimle ilgili temel ölçütleri, öğrenme hedefi, makullük ve davranış kriterleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Söz konusu kriterler dikkate alındığında Arapça öğretiminin merkezinde öğrenme yer alacaktır. Böylece öğretimin verimliliği ve etkililiğini öğrenmenin gerçekleşme düzeyi belirleyecektir. Aynı zamanda söz konusu kriterler, Arapça öğretiminin, hedef odaklı bir anlayışla sadece dilin kazanımı değil aynı zamanda öğrenenlerin bilişsel becerilerini de destekleyen bir sürece dönüşmesine katkı sağlayacaktır. Son olarak da özellikle davranış kriteri Arapça öğretiminde öğretmenlerin öğrencilerle iletişimini geliştirecek bir işleve sahip olacaktır.

Kaynakça

- Aydın, Atik. (2020). “İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, Mesned: İlahiyat Araştırmaları Dergisi (Güz 2020-1), 33-57.
Büyükdüvenci, Sabri. (2001). *Eğitim Felsefesine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ceylan, Yusuf. (2021). Örgün Din Eğitiminin Felsefi Temeline Dair Kavramsal Tartışmalar, *Din Eğitimi Ana Konular içinde*, Edt. Mehmet Bahçekapılı ve Ahmet Ali Çanakcı, Eski Yeni, 37-56.
- Çoban, Halime. (2022). İlahiyat Öğrencilerinin Arapça Dersine Yönelik Tutumlarının Akademik Başarıya Etkisi. *Marife* 22 (1), 339-356.
- Çoştı, Kamil. (2016). Arapça Eğitiminde Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler, *BÜ. İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3 (6), 29-56.
- Duman, Ahmet. (2003). Bazı Eğitim Bilimi Kavramlarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2003, 10.
- Dündar, Ahmet İhsan. (2020). İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Örneği). *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 4(1), 85-100.
- Hamm, Cornel M. (1989). *Philosophical Issues İn Education: An Introduction*, London: Routledge.
- Hirst, P.H. (1974). *Knowledge And The Curriculum: A Collection Of Philosophical Papers*, London. Routledge.
- Noddings, Nel. (2016). *Eğitim Felsefesi*, çev. Raşit Çelik, Ankara: Nobel.
- Özcan, Yusuf. Yapıcı, Asım. (2016). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği)”. *Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/2, 113-142.
- P.H. Hirst and R.S. Peters. (1970). *The Logic Of Education*, London: Routledge.
- Peters, R.S. (1966). *Ethics And Education*, London: Routledge.
- Schofield, Harry (2012). *The philosophy of education: an Introduction*, London: Routledge.
- Soyer, Senem. (2015). Yabancı dil öğretimi ve yaratıcı drama, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 466-2472.
- Soyer, Senem. (2016). Yabancı dil öğretim yöntemi olarak yaratıcı drama ve etkileri, *International Journal Of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 157-163.
- Turgut, İhsan. (1991). *Eğitim Üzerine Felsefi Bir Deneme*, Ankara: Bilgehan Matbaası.
- Yılmaz, Sezer., Ceylan, Senem. (2022). Türkiye’de yükseköğrenim gören Arap öğrencilerin dil sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 402-412.
- Yılmaz, Sezer. (2021). Askeri Ve Hukuki Çevirilerde Çevirmenin Rolü, *Turkish Studies, Language and Literature*, 16(4), 2701-2710.